6.	**Asosiy adabiyotlar** 1. Xodjayeva R.U. Yangi davr arab adabiyoti tarixi. T., 2004 2. Xodjayeva R.U. Zamonaviy adabiy oqimlar va yo'nalishlar. T., 2009. 3. Xodjayeva R.U. Misr adabiyotida "Yangi mavj" oqimi . T., 2010 4. Akbarova M.X. Yangi davr arab adabiyoti (XIX – XX asrlar) T., 2009 **Qo'shimcha adabiyotlar** 1. Mirziyoyev Sh.M. "Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi" – T., "O'zbekiston" – 2017, 48 bet. 2. Mirziyoyev Sh.M. "Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan quramiz" – T., "O'zbekiston" – 2017, 488 bet. 3. Mirziyoyev Sh.M. "Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak" – T., "O'zbekiston" – 2017 4. Mirziyoyev Sh.M. "Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz" – T., "O'zbekiston" – 2016, 56 bet 5. Ревякин А.И. "Проблемы изучения и преподавания литературы" М. 1972г. 6. Бельчиков Н.Ф. "Пути и навыки литературоведческого труда" М. 1965г **Axborot manbalari** 7. www.gov.uz– O'zbekiston Respublikasi xukumat portali. 8. www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi. 9. www.ima.uz O'zbekiston Respublikasi Intellektual mulk agentligi 10. www.academy.uz (Fanlar akademiyasi) 11. https://www.aozora.gr.jp/ 12. https://ci.nii.ac.jp/
7.	O'quv dasturi "Sharq mamlakatlari adabiyoti va qiyosiy adabiyotshunoslik" kafedrasida ishlab chiqilgan va 2021 - yil "27" 08 dagi "1" –sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan. O'quv dasturi Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti Kengashining 2021 - yil "28" 08 dagi "1" -sonli bayoni bilan tasdiqlangan.
8.	**Fan/modul uchun mas'ul:** Xodjaeva R. – ToshDShU "Sharq mamlakatlari adabiyoti va qiyosiy adabiyotshunoslik" kafedrasi professori,filologiya fanlari doktori.
9.	**Taqrizchilar:** Muhibova U. – TDShU "Janubiy va janubi-sharqiy Osiyo tillari" kafedrasi mudiri, filologiya fanlari doktori, professor; A. Tilavov – A.Navoiy nomidagi o'zbek tili va adabiyoti unibersiteti dotsenti.

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

TOSHKENT DAVLAT ShARQShUNOSLIK UNIVERSITETI

"TASDIQLAYMAN"
Rektor G.Rixsiyeva

2021 yil "28" Август

MUTAXASSISLIKNING NAZARIY MASALALARI (ARAB)

FANINING O'QUV DASTURI

Bilim sohasi:	100000 – Gumanitar soha
Ta'lim sohasi:	120000 – Gumanitarfanlar
Mutaxassislik:	70230502 – Adabiyotshunoslik (sharq tillari va tadqiqot yo'nalishlari)

Toshkent – 2021

	17. Arab adabiyotida romantizm motivlari 18. Arab adabiyotida realizm – al-vaqi'iya (Yahyo Haqqiy) 19. Yahyo Haqqiy hikoyalarida paradoks usuli 20. Nagib Mahfuz va milliy adabiy meros 21. Yangi roman poetikasi 22. Arab modernizm adabiyoti va uning vakillari 23. Gamal al-G'itoniy ijodi 24. Nobel' mukofotini olgan Nagib Mahfuz ijodi 25. Arab postmodernizmi 26. Arab adabiyoti jahon adabiyoti kesimida Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.
3.	**VI. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)** Fanni o'zlashtirish natijasida magistrant: • Adabiyotshunoslik qonuniyatlari, sohalari, atamalari, predmeti va ob'ekti haqida tasavvuri chuqurlashadi. Badiiy adabiyotni mazmun mohiyati, jamiyat hayotidagi o'rni, vazifalari bilan tanishadi. Shuningdek, badiiy adabiyotning rivolanish omillari, badiiy asar tabiati, tuzilishi haqida yangi ma'lumotlarga ega bo'ladi. Adabiyot tarixiy kategoriyalari, janrlar va obrazlar modifikasiyasi, zamonaviy yo'nalish va oqimlar shakllanishi, milliy tus olishi, milliy adabiyotning jahon adabiyoti kesimida tutgan o'rni kabi masalalar bilan tanishadi. • O'quv jarayonida magistrant badiiy asarning tahlil va tadqiq etish, jarayon va bosqichlarni aniqlar, janrlar transformasiyasini kuzatish, badiiy to'qima va real voqelik tasviri munosabatini ajrata bilish, badiiy ijod qaysi yo'nalish va oqimga mansub ekanligini anglash, adabiyotlarni o'zaro taqqoslab umumiylik va farqlarni ajrata olish qo'nikmalariga ega bo'ladi.
4.	**VII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:** • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fiklash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlar tayyorlash; • individual loyihalar; • jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
5.	**VIII. Kreditlarni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.

IV. Kurs ishi bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Kurs ishi fan mavzulariga taalluqli masalalar yuzasidan talabalarga yakka tartibda tegishli topshiriq shaklida beriladi. Kurs ishining hajmi, rasmiylashtirish shakli, baholash mezonlari tegishli kafedra tomonidan belgilanadi. Kurs ishini bajarish talabalarda fanga oid bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirishga xizmat qilishi kerak.

Kurs ishi uchun quyidagi tahminiy mavzular tavsiya etiladi:

1. Mumtoz davr sharq xalqlari adabiyotida nasriy janrlarning o'ziga xosligi
2. Mumtoz davr sharq xalqlari adabiyotida nazmiy janrlarning o'ziga xosligi
3. Zamonaviy davr sharq xalqlari adabiyotida nasriy janrlarning o'ziga xosligi
4. Zamonaviy davr sharq xalqlari adabiyotida nazmiy janrlarning o'ziga xosligi
5. Sharq xalqlari adabiyotida badiiy asar talqini va tanqidi
6. XX asr boshi sharq xalqlari adabiyotiga G'arb madaniyatining ta'siri masalalari
7. XX asr boshi sharq xalqlari adabiyotida adabiy jarayonlar
8. Sharq xalqlari adabiyotida badiiy asarni biografik, psixologik, immanent va struktual tahlil qilish jarayonlari
9. Sharq xalqlari adabiyotida muttasil rivojlanayotgan janr –romanchilik
10. Sharq xalqlari adabiyotida mustamlakachilikka qarshi kurash va istiqlol masalalarining yoritilishi

V. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Johiliya davrida og'zaki va yozma adabiyot
2. Johiliya davrida adabiy estetizm
3. Arab adabiyotida adabiyotshunoslik terminlari rivoji
4. Ilk o'rta asrlarda rivojlangan nikki janrining xususiyatlari
5. Klassik arab adabiyotining shakllanishi
6. Qasida tuzilishi va xususiyatlari
7. Arab she'rida tabiat manzaralari obrazlarida milliylik
8. Arab she'riyatini rivojlanish omillari
9. Arab she'riyatida aruz tizimi
10. Xitaba janri xususiyati
11. Arab poetikasi – ilm al-balog'a
12. Adabiy jarayonlar transformasiyasi. Gunki monogatariYangilanish davri
13. Adabiy yangilanish davrida janrlar rivoji
14. Shahar adabiyoti rivoji va unagi an'anaviy estetik qadriyatlar o'zgarishi
15. Naxda davrida adabiy jarayonlar almashuvi omillari va sabablari
16. Naxda davrida adabiy yo'nalishlar shakllanishi

Fan/modul kodi MNM104		**O'quv yili** 2021-2022	**Semestr** 1	**ECTC - Kreditlar** 4	
Fan/ modul turi majburiy		**Ta'lim tili** O'zbek/rus		**Haftalik dars soatlari** 4	
1.	**Fanning nomi**		**Auditoriya mashg'ulotlari (soat)**	**Mustaqil ta'lim (soat)**	**Jami yuklama (soat)**
	Mutaxassislikning nazariy masalalari (arab)		60	60	120

2.

I. Fanning mazmuni

Fanni o'qitishdan maqsad – magistrant mutaxassislik fan – adabiyotgshunoslik fanini nazariy masalalarini o'zlashtirishda adabiyotshunoslik predmeti, tadqiq ob'ektlari, qonun-qoidalari va tahlil prinsiplari bilan chuqurroq tanishadi. Adabiyotshunoslik sohalari, badiiy adabiyot tabiati va mazmun-mohiyati, jamiyat hayotida tutgan o'rni, adabiy jarayonlar almashuvi sabablari va omillari, adabiyotning tarixiy kategoriyalari va boshqa muhim masalalar to'g'risida qo'nikma hosil qiladi.

Fanning vazifasi – magistrant nazariy mashg'ulotlarda olgan bilimlarini va ko'nikmalarini o'rganayotgan sharq adabiyotiga nisbatan qo'lllay olishni bilish, badiiy asarlarni ilmiy saviyada to'g'ri tahlil qilish, adabiy bosqich va yo'nalishlarni ajrata olish, badiiy ijodga baho berish, badiiy to'qima va real voqelikni munosabatini anglash, milliy adabiyotni jahon adabiyoti kesimida boshqa adabiyot bilan taqqoslab umumiylik va o'ziga xoslik, milliy xususiyatlarini ajrata olish kabi ko'nikmalarni shakllantirishdan iborat.

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

III. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. Adabiyotshunoslik fan sifatida

Adabiyotshunoslikning predmeti va vazifasi. Badiiy adabiyot adabiyotshunoslikning asosiy ob'ekti sifatida. Badiiy adabiyot genezisi. Adabiyotshunoslik sohalari, maxsus terminlar.

2-mavzu. Adabiyot nazariyasi-adabiyotshunoslikning asosiy sohasi sifatida

Badiiy adabiyotning umumiy qonuniyatlari, muammolari va masalalari, metodologiyasi va tahlil metodlari.

3-mavzu. Adabiyot tarixi

Adabiyot tarixi ob'ekti: milliy adabiyot, jahon adabiyoti, adib ijodi. Adabiyot tarixining xalq tarixi, ma'naviyati va madaniyati bilan uzviy bog'liqligi. Yozuvchi ijodiga uning hayoti, yashagan muhiti va ruhiyati ta'siri.

4-mavzu. Adabiy tanqidda hozirgi adabiy jarayon va ijodni

o'rganuvchi soha

Adabiy tanqidning adabiyotshunoslikning boshqa sohalaridan farqi. Adabiy asarning zamonaviy jamiyat hayoti bilan aloqasi. Adabiy tanqid janrlari. Adabiyotshunoslikning sohalari o'zaro bog'liqligi.

5-mavzu. Badiiy adabiyot ijtimoiy ong shakli va san'at turi sifatida

Badiiy adabiyot – so'z san'ati. Badiiy adabiyot – inson va uning atrofidagi olamni anglash vositasi sifatida, inson tafakkurining qo'rinishi. So'z san'atining boshqa san'atlardan farqi va ustunligi. Badiiy adabiyot asoslari – mifologiya va xalq og'zaki ijodi.

6-mavzu. Badiiy adabiyot funksiyalari

Adabiy faoliyat turlari. Badiiy adabiyotda tilning o'ziga xos iste'fodasi. Badiiy adabiyotning inson va jamiyatga nisbatan estetik, bilim orttirish, tarbiyaviy, ko'ngil ochar, kommunikativ funksiyalari.

7-mavzu. Badiiy obraz –adabiyotshunoslikning asosiy tushunchasi

Badiiy obraz ta'rifi, mazmun mohiyati. Badiiy obrazning ob'ektivligi (real voqelikka asoslanishi), muallif bilan aloqasi, mazmun va shaklga egaligi, yaxlitligi, umumiylik va individualligi, ta'sirchanligi va boshqa sifatlari.

8-mavzu. Badiiy obrazning turlari va funksiyalari

Personaj – yaxlit, asarning faol yurituvchi obrazi. Personaj obrazini syujet bilan bog'liqligi va unda tutgan o'rni. Xayvonot, nabotat, manzara, inter'er, narsalar va boshqa obrazlarni asarda tutgan o'rni, mohiyati va vazifasi.

9-mavzu. Qo'chma ma'noga ega adabiy obrazlar

Ko'chma ma'noli obrazlar – troplarni mohiyati va funksiyasi. O'xshatish, kinoya, metafora, epitet va boshqa qo'rinishlari. Tasnifi va ta'rifi.

10-mavzu. Adabiy asarlarning turlari va janrlari

Adabiy asarning mazmuni va shakli bo'yicha tasniflash. Epik, lirik, drama asarlarni mazmun mohiyati. Janrlarni shakllanishi, ularning tarixiy kategoriya turiga kirishi.

11-mavzu. Mazmun va shakl kategoriyalari

Mazmun va shaklning ma'naviy xissiy jihatlari. Mazmun kategoriyalari: mavzu, muammo, g'oya, g'oya, pafos, konflikt, ularning mohiyati. Shakl kategoriyalari – asar tioli, kompozisiya, ritm, uslub, ularning mohiyati. Mazmuniy-shakliy kategoriya – syujet, obraz.

12-mavzu. She'riy tizimlar xususiyati

She'riy tizimlar shakllanishi. She'riy tizim xalq tili bilan bog'liqligi. Asosiy o'lchov birligi tushunchasi. She'riy tizimlar xilma-xilligi. Rukn, qofiya, ritm tushunchalari. She'r komponentlari. Ozod she'r.

13-mavzu. Adabiy jarayonlar va bosqichlar

Badiiy adabiyotda makon va vaqt kategoriyalari. Adabiy rivoj bilan bog'liq jarayonlar. Jahon adabiyoti bosqichlari. Milliy adabiyotda davrlashtirish masalasi.

14-mavzu. Adabiy yo'nalish va oqimlar

Jahon adabiyotida, jumladan Sharq adabiyotida adabiy yo'nalish va oqimlar shakllanishi. Ulardagi umumiylik va o'ziga xoslik. Simvolizm, romantizm, realizm oqim va yo'nalishlari.

15-mavzu. Zamonaviy adabiy oqim va yo'nalishlar

Neorealizm, modernizm, postmodernizm xususiyatlari. Milliy adabiyotning jahon adabiyoti kesimida tutgan o'rni va rivoji.

Amaliy mashg'ulotlari buyicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Sharq adabiyotshunosligi rivoji
2. O'rganayotgan Sharq adabiyotshunosligida terminlar
3. Adabiyotshunoslikning yordamchi tatbiqiy sohalari: tekstologiya, bibliografiya va boshqalar
4. Adabiy tanqid janlari – taqriz, adabiy portret, annotasiya va boshqalarni mohiyati va tahlili
5. Sharq adabiyotida ilk yozma asarlar namunalari. Ularda mif va fol'klorni o'rni
6. O'rganilayotgan Sharq adabiyotida estetik, tarbiyaviy-didaktik, bilim yetkazish va boshqa funksiyalar
7. O'rganilayotgan Sharq adabiyotida obrazlar tizimi. Barqaror milliy obrazlar
8. Sharq adabiyotida qahramon konsepsiyasi
9. Sharq adabiyotida o'ziga xos milliy tasviriy vositalar
10. Sharq adabiyotida nasriy va nazmiy janrlar. Ularning evolyusiyasi
11. Sharq asarlarida mazmun va shakl kategoriyalari. Ularning mutanosibligi
12. Milliy adabiyotda she'riy janrlar (yapon adabiyotida – tanka, xayku, renga)
13. Sharq milliy adabiyotining rivoj bosqichlar, davrlashtirilishi.
14. O'rganilayotgan Sharq adabiyotida yangi davr jarayonlari, yo'nalish va oqimlar shakllanishi
15. Sharq adabiyotida zamonaviy yo'nalish va oqimlar almashuvi

Seminar mashg'ulotlar multimedia qurulmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir professor-o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi zarur. Mashg'ulotlar faol va interfaktiv usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.